

Nr 285.

Av herr **Domö**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statlig affärsbank m. m.*

1945 års bankkommitté karakteriserar själv sitt betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank främst som »en principskiss till en statlig affärsbank».

Till sakkunnigas förslag äro fogade två reservationer samt särskilda yttranden av fem av kommitténs fjorton ledamöter. Dessutom har en ledamot förklarat sig dela den mening, som uttalats i ett av dessa särskilda yttranden.

Kommitténs förslag har över huvud taget icke varit föremål för remissförfarande.

Särskilda omständigheter, som tala för nödvändigheten av brådskande behandling av de i förslaget berörda frågorna, hava veterligt icke anförts.

Redan det ovan anförda torde kunna betecknas som tillräckliga skäl för en riksdagens vägran att — i överensstämmelse med hemställan i proposition nr 151 — godkänna de allmänna riktlinjerna för inrättandet av en statlig affärsbank.

Förslaget är icke tillfredsställande berett.

Ytterligare omständigheter av både principiell och mera praktisk art tala därutöver för ett yrkande om avslag på ifrågavarande propositions principiella hemställan.

Man kan konstatera en tilltagande tendens att förelägga riksdagen förslag om s. k. principbeslut — utan att dessa förslag äro så utformade, att riksdagens utskott eller dess ledamöter därav kunna draga bestämda slutsatser om de fattade beslutens räckvidd och konsekvenser. I syfte att skydda sitt behöriga inflytande över allmänna angelägenheter — sitt faktiska inflytande — bör riksdagen reagera mot denna tendens.

I och med principbeslutet anses riksdagen bunden att under alla omständigheter fullfölja detsamma. Det rör sig därvid icke sällan om högst betydande utgifter eller andra åtaganden av ekonomisk art, där fri realprövning är omöjliggjord. Principbeslutet innebär, att en riksdag i realiteten anteciperar kommande riksdagens beslut. Dessutom betages därigenom icke sällan riksdagen möjligheten att taga vederbörlig hänsyn till de samhälls-ekonomiska omständigheterna vid själva beslutets fattande.

I proposition nr 151 framförd hemställan om principbeslut rörande inrättandet av en statlig affärsbank är enligt min uppfattning så bristfälligt motiverad, att man med skäl kan tala om ett förslag till principbeslut utan principer.

Inom 1945 års bankkommitté ha — som föredragande departementschefen påpekar i propositionen — delade meningar rått om själva grunderna för den föreslagna affärsbankens rörelse. Denna meningsmotsättning bygger uppenbarligen på olika uppfattningar om de uppgifter, denna statliga affärsbank skall tilläggas.

Kommitténs majoritet har för sin del otvivelaktigt avsett att med en statlig affärsbank skapa en konkurrensfaktor på kreditmarknaden och en garanti för att enskilda bankinrättningar icke på något vis utnyttja sin ställning i förhållande till kreditsökande eller låntagare. Jag vill fästa uppmärksamheten på att kommitténs hela utredning i själva verket visar att något sakligt behov av sådant korrektiv icke föreligger. Man anför därför för sitt förslag väsentligen folkpsykologiska omständigheter, vartill kommer ett i och för sig motiverat önskemål att rationalisera skötseln och förvaltningen av statens utlåningsfonder.

Två reservanter ha tämligen lösligt skisserat planer till en statlig affärsbank, vars uppgifter uppenbarligen skulle vara att tjänstgöra som ett instrument för den statliga ekonomiska politiken. Man bör räkna med att ett efter dessa huvudlinjer konstruerat företag småningom naturligt utvecklar sig till något helt annat än en konkurrensfaktor på kreditmarknaden.

Till de principiellt motsatta huvudlinjerna inom bankkommittén tar föredragande departementschefen över huvud taget icke ställning i proposition nr 151. Han inskränker sig till att påpeka, att »problemet synes böra beaktas vid de fortsatta utredningarna», och anser sig kunna konstatera, att »i huvudsak torde det icke vara möjligt att annorledes än på grundval av erfarenheterna från bankens rörelse taga ställning till spörsmålet».

Detta uttalande innebär i själva verket, att riksdagen föreslås godkänna riktlinjer för inrättande av en statlig affärsbank, vars huvuduppgift icke är angiven, att den föreslås ställa ett instrument till Kungl. Maj:ts förfogande utan att uttala sig om dess användning.

De enskilda bankföretagen hava — av alla tecken att döma — i och för sig inga invändningar att göra mot tanken att man genom en statlig affärsbank, som fritt konkurrerar, skulle undanröja varje grund för felföreställningen, att de illojalt eller utan möjliga sociala hänsyn skulle operera på kreditmarknaden. Självklart är, att denna uppgift endast kan fyllas av en statsbank, som i allt arbetar på samma villkor som övriga konkurrenter — av en verklig affärsbank. Ger man — formellt eller reellt — statsföretaget en undantagsställning skapar man också risker för kreditmarknadens sunnda utveckling av för närvarande oöverskådlig räckvidd.

En fritt konkurrerande affärsbank kan åstadkommas utan något som helst principbeslut. Medgiver riksdagen i vanlig ordning, att statens aktieinnehav i Aktiebolaget Göteborgs handelsbank avvecklas enligt därom träffad överenskommelse, och godtager den i konsekvens därmed förslaget om anslag under rubriken Fonden för statens aktier för aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken med 15 200 000 kronor finns redan därmed den konkurrenskraftiga statliga affärsbank, varom talats.

Frågan om rationellast möjliga förvaltning av statens utlåningsfonder är sedan ett rent praktiskt problem, vars lösning icke behöver sökas i inrättandet av en statlig affärsbank. Till diskussion om ändringar i riksbankens art och organisation kan riksdagen först taga ställning, sedan utarbetande och konkreta förslag därom framlagts.

Jag hemställer sålunda,

att riksdagen måtte avslå i Kungl. Maj:ts proposition nr 151 gjord hemställen att godkänna allmänna riktlinjer för inrättande av en statlig affärsbank,

att riksdagen måtte medgiva, att statens aktieinnehav i Aktiebolaget Göteborgs handelsbank på de villkor och under de förutsättningar, som angivas i vid proposition nr 151 fogade avtal, avvecklas, samt

att å kapitalbudgeten under rubrik Fonden för statens aktier till Aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m. för budgetåret 1949/50 anvisas ett investeringsanslag av 15 200 000 kronor.

Stockholm den 2 april 1949.

Fritiof Domö.